

Θέματα Ιατρικής Δεοντολογίας

ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΑΓΓΕΛΟΥ
Χειρουργός οφθαλμίατρος, διδάκτωρ
Ιατρικής Σχολής Παν/μίου Αθηνών,
ειδικός γραμματέας Ε.Ε.Ι.Α.

Η δεοντολογία αφορά σε ειδικό σύστημα γνώσεων ιστορικών, ιατρικών, νομικών, κοινωνικών, περί του τρόπου του φέρεσθαι κατά την άσκηση επιστημονικού επαγγέλματος, ιδίως του ιατρικού. Με άλλα λόγια, η δεοντολογία αναφέρεται στη διαμόρφωση των σχέσεων του ιατρού με τον εαυτό του, τους συναδέλφους του, τον ασθενή, τους συγγενείς, το περιβάλλον, τα μέσα επικοινωνίας και τα συναφή.

Ιστορικά, ο κώδικας του Χαμουραμπί, 2250 π.Χ., περιλαμβάνει αυστηρές διατάξεις που ίσχυαν στην άσκηση της Ασσυροβαβυλωνιακής ιατρικής. Την ίδια περίοδο οι Αιγύπτιοι διατυπώνουν κανόνες εφαρμογής ιατρικής. Πολύ αργότερα, 700 π.Χ., στα ιερά βιβλία των Εβραίων αναγνωρίζονται υγιεινοδιαιτητικοί κανονισμοί και στοιχεία δημόσιας υγείας. Στην Ελλάδα της πρωιποκρατικής εποχής, οι νομοθέτες Σόλων και Ζάλευκος εισάγουν όρους περίθαλψης και προστασίας της υγείας της πόλης. Ο Ιπποκράτης θεμελίωσε με το κείμενο του όρκου ένα πλήρες ιατροδεοντολογικό πλαίσιο για τους ιατρούς, τον ασθενή, το περιβάλλον, τον κοινωνικό περίγυρο. Παραμένει δε απαραίτητο έργο, πλήρες και πάντα επίκαιρο. Όλα δε τα επόμενα διατυπωμένα το έχουν ως βάση. Ρωμαϊκοί νόμοι διέπουν την άσκηση ιατρικής, το υγειονομικό σύστημα, τη δημόσια υγεία. Στο ανατολικό ρωμαϊκό κράτος, γίνεται πλήρης κωδικοποίηση της ιατρικής νομοθεσίας, της ποινικής ευθύνης των ιατρικών πράξεων, του συστήματος λειτουργίας της υγείας. Στα καθήκοντα του θεράποντος ιατρού περιλαμβάνεται και ο τρόπος συμπεριφοράς (φέρεσθαι) προς τον ασθενή και τους άλλους ιατρούς. Η εμπιστοσύνη του ασθενούς προς το θεράποντα ιατρό είναι βασικό συστατικό της σχέσης τους. Αυτή ερείζεται αφενός μεν στην επιστημονική

κατάρτιση, αφετέρου δε στη συμπεριφορά και εν τέλει στην όλη προσωπικότητα του ιατρού. Ο ιατρός υποχρεούται πρωτίστως να έχει πλήρη επιστημονική επάρκεια και πρακτική εξάσκηση προς αντιμετώπιση των νοσημάτων. Παράλληλα, τονίζεται η ανάγκη του ήθους του ιατρού και του συνεχούς ενδιαφέροντος προς τον ασθενή μέχρι πλήρους ίασης. Απαιτείται επίσης ο σεβασμός του ασθενούς και η ελεύθερη αποδοχή της θεραπείας από αυτόν. Ο εξαναγκασμός προς εφαρμογή θεραπευτικών σχημάτων καταδικάζεται απολύτως. Η υπό του ιατρού χρήση φαρμακευτικών ουσιών προς βλάβη των ανθρώπων είναι απαράδεκτη. Η συνεργία επίσης του ιατρού και η εγκληματική εφαρμογή των ιατρικών γνώσεων αποτελεί βαρύτατη παράβαση της ιατρικής δεοντολογίας. Εκ μέρους των ασθενών αναμένεται προσήλωση στον επιστήμονα ιατρό και η απομάκρυνση αυτών από τους αντιποιούντες το ιατρικό επάγγελμα. Η (ποινική) ευθύνη των ιατρικών πράξεων κατά τη βυζαντινή περίοδο αποδεικνύεται από ιατροδικαστική έρευνα. Αυτή διαπιστώνει αν η βλάβη του αρρώστου προέρχεται από απειρία, αμέλεια ή δόλο, βία ή συνεργία. Η απειρία εν προκειμένω θεωρείται αμέλεια. Η βαριά αμέλεια εγείρει την υπόνοια δόλου. Σημειώνονται επίσης περιπτώσεις βίαιης εφαρμογής φαρμακευτικής αγωγής (per vim) ή συνεργίας ιατρού προς πρόκληση βλάβης διά φαρμάκων. Η συνεργία υποδηλώνει χορήγηση δηλητηρίου φαρμάκου από ιατρό που γνωρίζει τον κακό προορισμό του. Η ευθύνη από απειρία προκύπτει όταν ο ιατρός χορηγεί συνταγή με εσφαλμένη διάγνωση και επομένως και θεραπεία από την οποία επέρχεται βλάβη ή και θάνατος του ασθενούς. Τότε, κατά τα Βασιλικά, τις εισηγήσεις του Corpus Juris Civilis, την Εξάβιβλο του Αρμενόπουλου και τα Ινστιτούτα του Θεοφίλου Αντικίνσορος,

ο ιατρός υπέχει βαριά ευθύνη.

Η ευθύνη από αμέλεια υπόκειται σε ποινή, σύμφωνα με το Νομοκάνονα του Φωτίου, τα Βασιλικά και τους Πανδέκτες. Ο δόλος ενέχει ακόμη βαρύτερη ποινική ευθύνη, σύμφωνα με την επιτομή και το Σύνταγμα του Ματθαίου Βλαστάρεως. Η δια της βίας χορήγηση φαρμάκου υπό ιατρού συνεπάγεται επιβολή ποινής, σύμφωνα με την Επιτομή και τα Βασιλικά. Ομοίως και η συνεργία τιμωρείται σύμφωνα με τα Βασιλικά, διότι ο ιατρός χορηγεί δηλητήριο φάρμακο και ενδεχομένως γνωρίζει «τον κακό προορισμό του» στον ανθρώπινο οργανισμό.

Ιδιαίτερως στη χειρουργική, υπάρχει ειδική ευθύνη που συνίσταται στην ποινή αυτού που χειρουργεί χωρίς να γνωρίζει τους κανόνες της ιατρικής τέχνης. Κατά την Ιουστινιάνεια Νομοθεσία, τα Βασιλικά, τις Εισηγήσεις του Corpus Juris Civilis ή κατά την έκφραση των Ινστιτούτων του Θεοφίλου «επετέλεσε την χειρουργική επέμβαση ατεχνώς», αναγνωρίζεται αυτό σαφώς. Όχι μόνο ο άπειρος χειρουργός ελέγχεται, αλλά και ο χειρουργός που εγκαταλείπει μετεχειρητικά τον άρρωστο με αποτέλεσμα να υποστεί ζημιά. Αυτό αναφέρεται σχετικώς στις εισηγήσεις και τα Digesta, καθώς και στα Βασιλικά και στα Ινστιτούτα του Θεοφίλου.

Η δεοντολογία καθορίζει κάθε βήμα της άσκησης όλων των ιατρικών ειδικοτήτων, στην πρόληψη, στη διάγνωση, στη θεραπεία, στην υποστήριξη-αποκατάσταση, στην οποιαδήποτε μορφή έκβασης της νόσου. Πρώτη επαφή, προσέγγιση, λήψη ιστορικού, παρακλινικός έλεγχος, ειδικές εξετάσεις (βιοψία κ.λπ.), διάγνωση, προτεινόμενη θεραπεία, πρόγνωση, επιπλοκές, συμβολή περιβάλλοντος, όλα περικλείουν δεοντολογία. Για τον ιατρό είναι ανταντακλαστικό, για τον ασθενή απαίτηση η τήρηση κανόνων συμπεριφοράς και ήθους από το λειτουργό της υγείας. ■